ISSN 2010-720X

ILIM HÁM JÁMIYET

Bul dúnyanıń kórki adam balası
Ájiniyaz

Ájiniyaz atındaǵı
NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ
NMPI
1934

FAN VA JAMIYAT

2021 (№1)

ISSN 2010-720X
2004-jıldıń mart ayınan baslap shıǵa basladı

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ HÁM ORTA ARNAWLÍ BILIMLENDIRIW MINISTRLIGI

ÁJINIYAZ ATÍNDAǴÍ NÓKIS MÁMLEKETLIK PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ

ILIM hám JÁMIYET

Ilimiy-metodikalıq jurnal

Seriya: Pedagogika ilimleri. Psixologiya ilimleri

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

FAN va JAMIYAT

Ilmiy-uslubiy jurnal

Seriya: Pedagogika fanlari, Psixologiya fanlari

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

НАУКА и ОБЩЕСТВО

Научно-методический журнал

Серия: Педагогические науки, Психологические науки

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

SCIENCE and SOCIETY

Scientific-methodical journal

Series: Pedagogical sciences, Psychological sciences

№1
2021

қәнигелестирилген мектеплерди басқышпа-басқыш шөлкемлестириў белгиленди.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевтың басшылығында жоқарыда атап өтилген илажлардың әмелге асырылыўы, тәлим-тәрбия системасының пүткиллей реформа етилиўи, оның заман талапларына сай ҳәм дүньялық раўажланған еллердиң тәжирийбесин есапқа алып қайта қурылыўы жаңаша дүньяға көзқарасқа, билим ҳәм уқыпларға ийе жаслар әўладын қәлиплестириў жолындағы табыслы дәслепки қәдемлер десек, дурыс болады.

Президент Шавкат Мирзиёев Олий Мәжилиске мүрәжатында жаслар тәрбиясына айрықша итибар қаратып, биз реформаларымыздың көлемин ҳәр тәреплеме жетик, заманагөй билим ҳәм өneримизди пухта ийелеген, күш-ғайратлы, инталы жасларымызға сүйенемиз, деп айрықша атап көрсетти. «Биз, - деди Президентимиз, - өз алдымызға елимизде Үшинши Ренессанс тырнағын қурыўдай уллы мақсетти қойған екенбиз, оның ушын жаңа Хорезмийлер, Берунийлер, Ибн Синалар, Улығбеклер, Наўайы ҳәм Бабурларды тәрбиялап беретуғын орталық ҳәм шараятларды жаратыўымыз керек» [3]. Бул ушын бәринен бурын тәлим-тәрбияны раўажландырыўымыз, илим-пән ҳәм инновацияларды жетилистириўимиз, жасларға барлық имканиятларды жаратып бериўимиз ҳәм оларды қоллап-қуўатлаўымыз ҳәммемиз ушын үстинликке ийе ўазыйпа болыўы шәрт. Мине, сонда ғана халқымыздың бийбаҳа байлығы болған жаслар қүдиретли күшке айналады.

Усы мақсетте, деп атап көрсетти Журтбасшымыз – «Жаңа Өзбекстан – мектеп босағасынан, тәлим-тәрбия дизиминен басланады» деген идея тийкарында кең көлемли реформаларды әмелге асырамыз» [3].

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Ташкенттеги мәлимлеме-коммуникация технологиялары бағдарына байланыслы пәнлерди терең оқытыўға қәлиплестирилген Муҳаммед ал-Хорезмий атындағы мектептиң муғаллим ҳәм оқыўшылары менен ушырасыўда (2019-жыл 23-декабрь) былай деген еди: «Барлық жумысларымыз, реформаларымыз Өзбекстанның ертеңги күни ушын, бул келешектиң тийкары болса – Сиз, жаслар. Көзлериңизден көрип турман: Сизлер билимли, Ўатанымызға мүнәсип перзент болып жетисесиз. Бул ушын барлық шараятлар жаратып беремиз… Жаңа Өзбекстанды, әлбетте, жаслар менен бирге қурамыз».

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Өзбекстан жаслар форумында сөйлеген сөзинде жасларға қарата илимли-билимли болыўды нәсият етип мына жалынлы сөзлер менен оларға мурәжат етти: «Илимди қәдирлең, илимге умтылың! Бир секунд ўақтыңыз да бийкар өтпесин! Жаслық – өмирдиң ең бийбаҳа дәўири. Илим ҳәм билим – отта жанбайтуғын, суўда батпайтуғын, ҳеш ким сизден тартып ала алмайтуғын байлық екенин ҳасла умытпаң!» [3].

Өзбекстанда үлкен үмит ҳәм жақсы нийет пенен әмелге асырылып атырған ислер нәтийжесинде пайда болып атырған ҳәзирги заман талапларына жуўап беретуғын жетик, кәмилликке умтылыўшы жаслар раўажланған мәмлекетлер қатарында туратуғын, келешеги уллы жаңа Өзбекстанды ҳәм оның қурамында жаңа Қарақалпақстанды қуратуғыны, Президентимиз ҳәм халқымыздың исенимин ақлайтуғыны сөзсиз.

Әдебиятлар

1. Мирзиёев Ш.М. Еркин ҳәм абадан, демократиялық Өзбекстан мәмлекетин мәрт ҳәм уллы халқымыз бенен бирге қурамыз. / «Еркин Қарақалпастан», 17-декабрь, 2016.
2. Мирзиёев Ш.М Физикалық ҳәм руўхый жетик жаслар ийгиликли мақсетимизге жетиўге таянышымыз ҳәм сүйенишимиз болады. /«Еркин Қарақалпақстан», 4-июль 2017.
3. Мирзиёев Ш.М Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси (29 декабрь 2020 йил). / «Еркин Қарақалпақстан», 30-декабрь 2020.
4. Мирзиёев Ш.М. Өзбекстан Республикасы Президентиниң Өзбекстан жаслары форумында шығып сөйлеген сөзи. / «Еркин Қарақалпақстан», 29-декабрь 2020.
5. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: «Маънавият», 2008.
6. «Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Қонуни. /«Халқ сўзи», 15 сентябрь 2016 йил.
7. «Жасларға тийисли мәмлекетлик сиясат ҳаққында»ғы Қарақалпақстан Республикасы Нызамы. / «Еркин Қарақалпақстан», 11-апрель 2017.
8. Жаслар менен мәнзилли ҳәм системалы ислесиў бойынша әҳмийетли ўазыйпалар белгиленди. /«Еркин Қарақалпақстан», 16-январь 2021.
9. Егер, экономика – жәмийеттиң денеси болса, оның руўхы ҳәм жаны – мәнаўият болып табылады. / «Еркин Қарақалпақстан», 21-январь 2021.
10. Бердақ. Сайланды шығармалары. – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1997.
11. Комилов Н. Тасаввуф. 1-китоб. –Т.: «Ёзувчи», 1996.

РЕЗЮМЕ

Мақолада комил инсон тушунчасининг моҳият-мазмуни, уни тарбиялашнинг жамият учун зарурат эканлиги сўз қилинади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев асарлари асосида юртимизда комил инсонни тарбиялаш борасида олиб борилаётган тадбирлар таҳлил қилинади.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются различные аспекты сущности содержания понятий «совершенный человек», показываются необходимость для общества такого человека. На основе трудов Президента Республики Узбекистан Шавкат Мирзиёева анализируется принимаемые различные меры по воспитанию совершенного человека в нашей стране.

SUMMARY

The article examines various aspects of the essence of the content of the concept of "ideal person", shows the need for such a person for society. Based on the works of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev, various measures taken to educate a perfect person in our country are analyzed.

O'ZBEKISTONNING OLIY TA'LIM MUASSASALARIDAGI EFL (INGLIZ TILI CHET TILI SIFATIDA) DARSLARIDA LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIM (PBL)NI AMALGA OSHIRISHNING AFZALLIKLARI

U.K.Axmedova - *tayanch doktorant*

Urganch davlat universiteti

Tayanch so'zlar: loyihaga asoslangan ta'lim, kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash, hamkorlikda ishlash, kreativlik, EFL auditoriyasi,texnologik yangiliklar.

Ключевые слова: проектное обучение, коммуникативная компетентность, критическое мышление, сотрудничество, творчество, аудитория английского языка как иностранного, технологические инновации.

Key words: project-based learning, communicative competence, critical thinking, collaboration, creativity, EFL audience, technological innovation.

Ingliz tili butun dunyoda keng qo'llaniladigan eng muhim xalqaro tilga aylandi. Bugungi davrda butunjahon aholisi bir-biri bilan muloqot qilish uchun ingliz tilini *lingua franca* sifatida ishlatishga harakat qilishmoqda. 21-

таълим мазмуни ва унинг методик таъминотидан орқада қолаётганлиги;

- ижтимоий-гуманитар фанлари ўқитувчиларида касбий-ижодий, ғоявий-сиёсий қарашларида ва инновацион фаолиятида технократик ёндашувнинг устунлиги;

- ихтисослаштирилган умумтаълим муассасаларида дарс берадиган ўқитувчиларнинг илмий-назарий, касбий ҳамда методик жиҳатдан тайёргарлигини узлуксиз ривожлантиришнинг такомиллаштирилмаганлиги;

- ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг замонавий педагогик ва ахборот технологиялардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтиришга хизмат қиладиган билим, кўникма ва малакаларни мунтазам янгилаш ҳамда таълим жараёнини иннновациялашнинг электрон платформаси яратилмаганлиги кабилар.

Модернизациялаштирилган таълим шароитида ўқув-тарбия жараёнини педагогик инновациялар асосида бошқариш, уларнинг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантиришга асосий эътиборни қаратишни даврнинг ўзи тақазо этмоқда. Шундан келиб чиққан ҳолда қуйидагиларни таълим амалиётида қўллаш муҳим аҳамият касб этади.

ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантиришнинг мотивацион, информацион факторлари, инновацион фаолият, тадқиқотчилик, мустақил изланиш, ўқув вазиятларини лойиҳалаштира олиш, моделлаштириш, барқарорлаштириш фаолиятлари асосида такомиллаштириш;

ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантиришда методик хизмат кўрсатишнинг оптимал педагогик шарт-шароитлар, халқаро тажрибалар, инновацион фаолиятга йўналтирилган таълим устуворлиги ҳамда замонавий ахборот технологиялари асосида инновацион касбий фаолиятга йуналтириш;

ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий фаолиятини узлуксиз ривожлантирувчи ва ўз-ўзини назорат қилиш ҳамда педагогик жараённи бошқариш мезонлари прогнозлаш, таҳлил, мустақил таълим, ахборот таълим ресурслари, педагогик диагностика асосида инновацион ўқув жараёнини автоматлаштиришнинг электрон платформасини яратиш;

ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантиришда инновацион таълим жараёнини прогнозлаш, режалаштириш, масофадан ўқиш, педагогик маҳорати ва баҳолаш каби касбий инновацион фаолият самарадорлигини назорат қилиш технологиясини ишлаб чиқиш.

Хулоса қилиб айтганда, ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантириш, уларнинг касб маҳоратини, педагогик-психологик ва методик тайёргарлигини замон талаблари асосида ташкил этиш имкониятини яратади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги” фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги ”Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида таълим–тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги”ги ПФ-6108-сонли Фармони.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги “Таълим тарбия тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-4884-сонли қарори.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларининг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантириш, ўқитувчиларнинг касбий маҳоратларини оширишнинг замонавий шакллари, ўқитувчиларнинг касбий маҳорати ва фаолият самарадорлиги таҳлил қилинган.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются вопросы непрерывного развития профессиональной компетентности учителей в специализированных общеобразовательных учреждениях, современные формы повышения квалификации учителей, профессиональные навыки учителей и эффективность их деятельности.

SUMMARY

The article analyzes the issues of continuous development of professional competence of teachers in specialized educational institutions, modern forms of professional development of teachers, professional skills of teachers and the effectiveness of their activities.

ТАЛАБАЛАРНИНГ УМУМКАСБИЙ ФАНЛАРИ БЎЙИЧА КАСБИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Н.Орынбетов – *педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори*

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: масофавий таълим, замонавий ахборот-коммуникация технологиялари, вебинар, электрон маъруза, телеанжуман, интернет тармоғи, электрон кутубхона, тъютор- консультант.

Ключевые слова: дистанционное обучение, современные информационные и коммуникационные технологии, вебинары, электронные лекции, телеконференции, Интернет, электронная библиотека, тьютор-консультант.

Key words: distance education, modern information and communication technologies, webinars, electronic lectures, teleconferences, Internet, electronic library, tutor-consultant.

Жаҳонда юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими, уларга бўлган жамият талаби таълимнинг техник воситалари ҳамда замонавий ахборот ва педагогик технологиялари имкониятларидан таълим жараёнида фойдаланиш асосида доимий ривожланиб бормоқда. Айниқса, технологик таълимни такомиллаштириш асосида талабаларнинг умумкасбий фанлари бўйича касбий тайёргарлигини такомиллаштириш алоҳида аҳамият касб этади. Жумладан, STEAM (фан, технология, инжиниринг, санъат, математика) усулига асосланган ўқитиш тизимига талабаларни мақсадли тайёрлашга катта эътибор қаратилмоқда. Маълумки, ҳозирги кунги таълимда рақобатбардош кадрлар тайёрлаш жараёни бевосита ўқув фаолиятини ҳам замон талабига мослашни талаб этаётган ўқув жараёни замонавий педагогик ва ахборот технологиялари билан олиб борилаяпдики, бу эса ўқитиш сифатининг тубдан ўзгаришига замин яратаяпти. Технология таълими йўналишида замонавий кадрларни тайёрлаш кўп жиҳатдан умумкасбий фанлари ўқитувчиларига боғлиқдир. Таълим жараёнида касбий кўникма ва малакалар тизими яратилади, талабалар керакли ишлаб чиқариш тажрибасига, касбий махоратга эга бўладилар.

Таълимни замонавий ахборот-коммуникация технологиялари билан таъминлаш икки босқичда олиб борилмоқда: компьютер саводхонлигини ошириш ва таълим жараёнида компьютердан фойдаланиш. Биринчи босқичда маълум бир натижаларга эришилган, иккинчи босқичда эса бажарилган ишларнинг қониқарсиз эканлигини кўрамиз: амалиётда ўргатувчи дастурлар деярли мавжуд эмас; дастурий воситаларни яратишга мутахассислар кенг жалб қилинмаган; дастур воситалари ва улардан фойдаланиш технологиясидан ўқитувчилар деярли хабардор эмас; дастурий воситаларни яратиш технологияси ҳозиргача психологик, педагогик, дидактик, услубий жиҳатдан кенг жорий этилмаган, илмий асосланмаган, талабаларнинг реал билиш имкониятларига мослаштирилмаган. Демак, иккинчи босқичга эътиборни сезиларли даражада кучайтириш ҳозирги замон талабига жавоб берадиган дастурий воситаларни яратиш замон талабидир.

Таълимнинг замонавий ахборот-коммуникация технологиялари билан таъминланиш жараёнини энди орқага қайтариш ёки тўхтатиш мумкин эмас. Таълимда компьютерлаштиришни тўхтатиб бўлмайди, таълимда компьютерни қўллаш керак - деб ёзган эди Е.И.Машбиц [2:22-23].

Таълим жараёнида замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш самарадорлиги фақат техника воситаларидан фойдаланилганлиги билан белгиланмасдан, уларга мос дастурий воситаларнинг фойдаланилганлигига ҳам бевосита боғлиқ эканлигини барча англаб етмоғи лозим.

Ўқитиш жараёнларини рақамли технологияларда индивидуаллаштириш, масофавий таълимни такомиллаштириш, замонавий ахборот-коммуникация технологияларида масофавий таълим дастурларини ташкил этиш, вебинар, “blended learning” технологияларини амалиётга тарғиб этиш, маъруза ва амалий машғулотларни онлайн кузатиш ва ўзлаштириш имконини берувчи, шунингдек уларни электрон ахборот сақловчиларга юкловчи “E-minbar” платформасини амалиётга жорий этиш лозим [1].

Масофавий таълим (distant education) – ахборот технологиясидан фойдаланган ҳолда масофадан туриб таълим мухити ёрдамида ўқув ахборотларининг алмашинишни таъминлайдиган ва ўқув жараёнини олиб бориш ҳамда бошқариш тизимини амалга оширадиган билим ва кўникмаларни эгаллаш жараёни.

Масофавий ўқитиш - ўрганаётган материалнинг асосий ҳажмини ўқувчиларга етказиш, ўқув жараёнида талаба ва ўқитувчининг интерфаол мулоқоти, талабаларга ўрганаётган материалларни ўзлаштириш бўйича мустақил ишлаш, шунингдек, уларнинг ўқиш мобайнида олган билим ва кўникмаларини бахолашга имконият берадиган ахборот технологиялари йиғиндиси.

Масофавий ўқитишда - ўқув жараёнига тегишли бўлган барча компонентлар (мақсад, мазмун, ташкилий шакл, метод, ўқитиш воситалари ва ҳоказо), Интернет-технологияси буйича махсус воситалар ва бошқалар билан амалга ошириладиган ва интерфаолликни назоратга олган ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ўзаро масофадан туриб алоқа қилиши.

Масофавий ўқитишнинг асосий мақсади: тингловчилар қаерда яшашларидан қатъий назар жаҳондаги ихтиёрий таълим муассасасида ўқиш имкониятини яратиш, таълим муассасаларидаги профессор-ўқитувчиларнинг салоҳиятларидан фойдаланган ҳолда таълим сифатини ошириш ва ўқувчиларга узлуксиз таълим олишни таъминлаш ва таълимнинг турли шаклларини бир-бирига яқинлаштиришдан иборат.

Масофавий таълимнинг анъанавий таълим шаклидан фарқи, унинг эгилувчанлигига боғлиқ равишда юқори ҳаракатчанлиги, тингловчиларнинг мустақил ишлаш имкониятининг катталиги, ўқув - услубий таъминотнинг ранг-баранг шаклдалигида бўлиб, улар тингловчиларнинг қаерда яшашларидан қатъий назар таълим жараёни самарадорлигини кўтаришга имкон беради.

Масофавий ўқитиш тизимига қуйидагиларни киритиш мумкин: дастлабки ташкилий ишлар (анъанавий тартибда ўтказиш ҳам мумкин). Бу ўз ичига гуруҳни шакллантириш, тингловчилар билан танишиш, уларнинг бошланғич билимларини аниқлаш учун мўлжалланган (кириш) тестларини ўтказиш, кириш дарсларини ташкил этиш, ўқиш учун зарур бўлган ўқув манбаларини тавсия қилиш ва бошқа ташкилий масалаларни ўз ичига олади;

тингловчиларга электрон маъруза ва қўлланмаларни узатиш;

тингловчиларнинг тъютор-консультант билан ёзишмаси;

профессор - ўқитувчиларнинг тингловчилар билан ёзишмаси.

Бу ўз ичига электрон почта орқали маслаҳатлар, телеанжуманлар кўринишидаги семинарлар, электрон тестдан ўтказиш, тингловчиларнинг Интернет тармоғи орқали мустақил ишлашлари, аудио-видео қўлланмалар билан мустақил ишлаши, эксперт тизимларидаги билимлар омборини эсда сақлаб қолишларини ўз ичига олади;

тингловчиларни мустақил ишлаши;

жорий назоратлар (имтиҳон);

битирув ишлари (реферат)ни тайёрлаш ва ҳимоя қилиш;

тингловчиларга диплом ёки сертификатларни тақдим этиш;

турли кўринишдаги телеанжуман (масалан, курс буйича, ўқув муассасаси бўйича ёки глобал тармоқли) лар [3].

Масофавий ўқитиш тизимининг ҳаракатчанлик хусусияти ўқув аудиторияларини ташкиллаштириш ва назорат қилиш, ўқув - методик қўлланма ва электрон кутубхоналарнинг жамғармаларини, компьютер тармоқларининг глобал ва маҳаллий ҳисоблаш ашёларидан фойдаланиш, тьютор - консултант ва ўқитувчиларни тайёрлаш каби таълим ашёларидан самарали фойдаланишни режалаштиришда муаммолар келтириб чиқаради.

Масофавий ўқитишни ташкил этиш асосий тамойилларлари:

ихтиёрий ёшдаги ўқувчиларнинг гуруҳи таълим олиш имкониятига эга эканлиги, яъни вақт ва фазода эгилувчанлиги:

юқори сифатли ўқув материалларини танлаш мумкинлиги;

ўқитиш жараёнини юқори даражадаги ошкоралик ва самарадорликда ўтказиш мумкинлигидан иборат.

Масофавий ўқитиш педагогик жиҳатдан:

ўзига хос йўналиши сифатида қаралиши;

ўқитиш ва ўқишни индивидуал ва дифференциал ёндошувнинг мавжудлиги;

ўқувчининг психологик хусусиятларини ҳисобга олиш мумкинлиги;

ўқувчиларнинг ўқишга мотивациясини кучайтириш, олган билимларини такомиллаштириш ва ривожлантириш;

фанлараро узвийлик таъминланиши;

муаммоли ўқитиш усулларидан фойдаланилиши;

замонавий ўқитиш усуллари билан бойитилиши;

гуруҳли ва яккама-якка усуллардан изчиллик билан фойдаланиш мумкинлик хусусиятларига эга [4].

Масофавий ўқитиш, ўқитувчи ва ўқувчиларнинг фуқоролик ҳуқуқларини тенглаштириш, танлаш, шунингдек, ўз фикрини эркин баён этиш ҳуқуқларини беради. Таълим тизимининг бугунги вазифаси тингловчиларни тўлиб тошган ахборот – таълим мухити шароитида бемалол фаолият кўрсата олишга ўргатишдан иборатдир. Бунинг учун уларга узлуксиз равишда мустақил ишлаш учун шароит яратиб бериш керак. Масофавий таълимда иштирок этаётган ўқитувчидан маълум билим ва кўникмаларни эгаллаганликларни талаб қилади. Ушбу билим ва кўникмаларни қўйидаги тўрт қисмга ажратиш мумкин:

ўқитувчининг таълимда янги ахборот технологиялари соҳасидаги умумий билим ва кўникмалари;

ўқитувчиларнинг Интернет технологиялари соҳасидаги махсус билим ва кўникмалари;

ўқитувчиларнинг педагогика ва психология соҳасидаги умумий билим ва кўникмалари;

ўқитувчиларнинг янги ахборот технологиялари соҳасидаги умумий билим ва кўникмалари [5].

Хулоса қилиб айтганда, ҳозирги кунда масофавий таълимни ташкил этиш ва уни ўтказиш борасида Республикамизда бир қанча ишлар олиб борилмоқда. Масофавий таълимда фойдаланиш учун барча профессор-ўқитувчилар томонидан яратилган қўлланмалар ва дарсликларнинг электрон вариантлари, электрон ўқув қўлланмалар ва дарсликлар яратилди ва уларни такомиллаштириш мақсадида ишлар олиб борилмоқда.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш» ПФ-5847-сонли фармони.
2. Орынбетов Н.Т. Меҳнат таълими йўналиши талабаларининг электротехника, радиотехника ва электроника бўйича касбий тайёргарлигини такомиллаштириш. Автореф. пед. фан. фалс. док....дисс (PhD). -Нукус: 2019.
3. Рахимов О. Д ва бошқалар. Масофавий таълимнинг дидактик таъминоти. -Қарши: 2012.
4. Omonov H.T va boshqalar. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. -Toshkent: 2009.
5. Миҳриддинова М.Т. Масофавий ўқитиш асослари. -Тошкент: 2011.

РЕЗЮМЕ

Масофавий таълим жараёнида мустақил билим олиш бўйича электрон дарсликларни яратиш ва уларни амалда қўллаш виртуал дарс жараёнини ташкил этиш муҳим долзарб вазифа ҳисобланади. Ўқув жараёнида қўллаш учун мўлжалланган электрон ресурслар ўқув жараёнини бошқариш, билим беришда ўқувчининг ишини осонлаштириши ва энг асосий билимларни назорат қилиш-баҳолашни тез ва ҳаққоний амалга оширишга имкон беради. Бу тавсияларнинг асосий мақсади ахборот технологияларининг қўлланилиши ўқитишнинг ушбу соҳадаги малака ва кўникмаларини ривожлантиришдан иборат.

РЕЗЮМЕ

Создание и внедрение электронных учебников по самостоятельному обучению в процессе дистанционного обучения является жизненно важной задачей. Ресурсы электронного обучения используются для управления процессом обучения, для облегчения работы учащегося в обучении, а также для мониторинга и оценки базовых знаний. Основной целью этих концепций является использование информационных технологий в развитии навыков и умений в области преподавания.

SUMMARY

Establishing and implementing electronic textbooks on independent learning in the process of distance learning is a vital task. E-learning resources are used to manage the learning process, to facilitate the student’s work in teaching, and to monitor and evaluate basic knowledge. The main purpose of these tecniques is to develop knowledge and skills in this field of teaching.

ДИСКУРС ПРАГМАТИКАСИ КЎРСАТКИЧЛАРИ

Н.Н.Очилова - *ўқитувчи*

Самарқанд ветеринария медицина институти

Таянч сўзлар: интеллектуал, эмоционал, прагматика, коммуникатив, модал, адресат, оптатив, ассоциатив, диалоглашув, лисоний, имплицит, объектив.

Ключевые слова: интеллектуальный, эмоциональный, прагматика, коммуникатив, модальный, адресат, оптатив, ассоциативный, диалог, языковой, имплицит, объективный.

Key words: intellectual, emotional, pragmatics, communicative, modality, addressee, optative, associative, dialogical, language unit, implicit, objective.

Фан тилининг ўзига хослиги, унинг кўлами кенглиги, лисоний жиҳатдан мукаммал қурилишга эгалиги барчага маълум. Илмий битиклар ҳеч қачон олам манзарасининг бевосита, тўғридан–тўғри акси ёки сурати сифатида қабул қилинмаслиги керак. Улар тадқиқотчининг лисоний–тафаккур фаолияти маҳсулоти бўлиб, бу маҳсулотда инсоннинг воқеликка субъектив муносабати, унинг ўй-фикрлари, ғоявий–руҳий ҳолатлари ўз аксини топади. Энг муҳими, илмий асар муаллифи, худди бошқа ижодкорлар каби, ўз тингловчисига таъсир ўтказиш мақсадини кўзлайди ва бу таъсир фақат интеллектуал маънода бўлмасдан, балки эмоционал хусусиятга ҳам эга.

Илмий услуб ҳам ўз прагматикасига эга эканлигини ҳеч ким инкор қилмайди. Коммуникатив ҳодисалар қаторига кирадиган ҳар қандай тузилмага прагматик мазмун хослиги қачонлардир эътироф этилган [1, 2].

Маълумки, матннинг ўқувчисига кўрсатилаётган таъсири икки йўналишда кечади. Биринчисида, таъсир манбаси илмий матннинг мазмун–мундарижаси бўлса, иккинчисида, эса–қўлланилаётган лисоний бирликлардир. Биринчи ҳолатда ўқувчи мазмунни қабул қилиш, тушунишга олдиндан тайёр. Охиргисида ўқувчи таъсир воситасини матн таркибидан изламайди, ҳатто унинг мавжудлигини сезмасдан ҳам қолиши мумкин. Бундай таъсир ва лисоний воситаларнинг қўлланиши муаллиф режалаштирган прагматик мўлжал билан боғлиқ.

Прагматик мўлжал тушунчаси тилшунослар томонидан турлича талқин қилиинб келинмоқда. Шундай талқинлардан энг маъқулини В.А.Наернинг мақоласидан топиш мумкин: “матннинг прагматик мўлжалини ахборот узатувчининг онгли равишда уни қабул қилувчига таъсир қилишга йўналтирилган мақсадини матнда воқеланишини тушуниш лозим” [6]. Ушбу мўлжалнинг лисоний модаллашуви ўқувчининг онги, интеллектида акс топади ва олам манзараси ҳақидаги тасаввурида ўзгаришлар юзага келади, ижтимоий қадриятлар баҳоси бошқача кўриниш олади [2].

Прагматик мазмуннинг коммуникатив мақсад доирасида шаклланишини эътироф этаётиб, илмий матнларнинг прагматик мақоми уларнинг қайси жанрга тегишли бўлиши билан боғлиқлигини унутмаслик керак. Матннинг ўқувчига таъсир кўрсатиш даражаси унда информативлик ва баҳо бўлаклари қай даражада мослашувини акс эттиради. Бинобарин, мунозарали мақоланинг тажриба натижалари оддий равишда баён этилаётган ёки кузатилган фактлар қайд этилаётган матнларнинг прагматик қиймати бир хил бўла олмайди.

Адресатга таъсир ўтказиш уни маълум қилинаётган хабар, ахборотга ишонтириш йўли билан амалга

M A Z M U N Í

PEDAGOGIKA ILIMLERI

Pedagogika teoriyası hám tariyxı

Абаев С., Якубов М.А., Алламбергенов Е.К. Кәмил инсан тәрбиясы – миллий идеяның баслы мақсети 3
Axmedova U.K. O'zbekistonning oliy ta'lim muassasalaridagi EFL (ingliz tili chet tili sifatida) darslarida loyihaga asoslangan ta'lim (PBL)ni amalga oshirishning afzalliklari 6
Әлеуов Ө., Менлимуратова Э.А. Халықаралық мәдениеттың түрлери, дүзилиси ҳәм мазмуны ҳаққында 8
Бекимбетова А.А., Ибраймова Р.А. Мактабгача таълим тизимида тарбия ишларини технологиялаштиришнинг педагогик асослари 10
Бижанов А.К. Ўқув жараёнида ўқув симуляторларини қўллашнинг самарадорлиги 12
Даўкеева А. Ўқитувчилар фаолиятининг хорижда ва Ўзбекистонлик олимлар томонидан ўрганилиши 13
Ережепов М.Т. Басшыларда әдалат пазыйлетин қәлиплестириў ҳәм оның жоллары 15
Ernazarov N.E. Sheber pedagog qanday bolíwí kerek? 16
Есбергенова Г.Б. Немис тили сабағында педагогикалық технологиялардан пайдаланыўда ана тилиниң тәсири 18
Eshanov M.A., Ámetov B., Muxiyatdinova A. Matematikalıq hám kompyuterli modellestiriw texnologiyası boyınsha ilimiy-metodikalıq pikirler 20
Эшдавлатов Ф. Ўқувчиларни ахборот-технологиялар соҳасидаги касбларга мақсадли йўналтириш 22
Гайыпбаев Н.Р. Қурамалы системада өзин шөлкемлестириўши фракталлар: адам, тәбият, жәмийет мысалында 24
Habibnazarova S. Ingliz tilini o'qitishda yozma tilni rivojlantirish uchun kommunikativ usulni qo'llash 26
Hamroyev G'.H., Murodova Sh. O'qish savodxonligini rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari mazmunini takomillashtirish 28
Jaksimuratov I.J., Otarbaev I.J., Hajibaev D.G., Jaksimuratova Z.J., Kadirov R.SH. Bilimlendiriw sistemasında fizikadan máseleler sheshiwdiń hár túrliligi 29
Karlibaeva G.E., Embergenova K. «Intellekt-xarita» - fizika va astronomiya bo'yicha talabalar faoliyatini rivojlantirish va faollashtirish vositasi sifatida 32
Қадиров Қ.А. Олий таълим тизимида ғоявий тарбия ишларини модернизациялаш моделлари 33
Қораева Б.Х. Ўзбек тилининг хорижий тил сифатида ўрганилиши жараёнлари 35
Курбаниязова З.К. Ижтимоий-педагогик компетентлик бўлажак ўқитувчиларнинг касбий тайёргарлигининг муҳим компоненти сифатида 37
Мухаммедов Ш.М. Кредит-модуль тизимида таҳсил олаётган техникавий йўналиш талабалари учун фан дастурини яратиш технологияси 39
Оғаев Ҳ.С. Ихтисослаштирилган умумтаълим муассасалари ўқитувчиларнинг касбий компетентлигини узлуксиз ривожлантириш 41
Орынбетов Н. Талабаларнинг умумкасбий фанлари бўйича касбий тайёргарлигини такомиллаштириш 42
Очилова Н.Н. Дискурс прагматикаси кўрсаткичлари 44
Пазылов А., Ильясова З. Жан ҳалаттағы қус ҳәм қыз тәғдирлери үнлеслиги, ямаса жас өспирим қыздың өмирге қайтыўына себепши болған «Қуслар қайтқан күн» қыссасының көркем-тәрбиялық тәсири 46
Пазылов Т.А. Қарақалпақ фольклоры педагогика илиминиң тийкарғы дереклери сыпатында 48
Ramazanov M.B. Zamanagóy sportta jas sportshılardı tańlaw mashqalaları 50
Рўзиева Д.С. Физика таълимида тизимли ёндашув усулини қўллаш самарадорлиги 51
Саидов А.Н. Умумтаълим мактаблари раҳбарларининг педагогик жамоадаги зиддиятларни бартараф этиш стратегиялари 54
Сейтмуратов Т.Ш. Организация подготовки и подготовки студентов – футболистов в условиях сдачи программы в годичном цикле 56
Tajbenova S., Bazarbaev E. Pedagogikalıq processti nátiyjeli basqarıwda oqıtıwshınıń ornı hám áhmiyeti 58
Тошева Г.Дж. Дизайнерлик фаолиятга оид ихтисослик фанларни амалий ўқитиш методлари ёрдамида касбий таълимни самарали ташкил этиш 60
Уразимова Т.В. Көркемлик билимлендириў системасында талабалардың көркем дөретиўшилик уқыплылықларын раўажландырыў мәселелери 62
Уразимова Т.В. Қарақалпақстан сүўретлеў өнери жәрдеминде талабалардың көркем дөретиўшилик уқыплылықларын раўажландырыўдың педагогикалық тийкарлары 65

Tálim - tárbiya teoriyası hám metodikası

Абдирасилов С.Ф., Пардаев Б.А. Тасвирий санъат машғулотларида самарали технологиянинг қўлланилиши 68
Abılova G. "Notalastırıw hám kompyuter dástúrlerinde islew" pánin oqıtıwda sibelius nota redaktorınan paydalanıw metodikası 70
Avezov B. Texnologiya páninen sabaq ótiwde sızbashılıq elementlerinen paydalanıwdıń áhmiyeti 73
Алимов Д.М., Эрмаматов М.Дж., Саттиев А.Р., Мирвалиев З.З., Сулаймонов А.А. Математика фанидан тест синови натижаларини классик тест назарияси асосида статистик таҳлили 75
Джумамбетова Д.К. Филолог талабаларга инглиз тилини ўқитишда стилистик компетенцияни шакллантириш модели 77
Ембергенова К. Применение педагогических технологии в организации самостоятельной работы студентов (на примере препода-вании курса астрономии) 79
Xujanov E.B., Baratov J. Molekulyar fizika va termodinamika asoslaridan nostandart darslarni musobaqa shaklida tashkillashtirish metodikasi 80
Жуманазаров У.У. Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларида нутқ фаолиятининг грамматик кўникмаларини шакллантириш 82
Жуманазаров У.У. Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларида грамматик компетенцияни шакллантириш босқичлари 84
Kipchakov B.B., Mamutov P.J. Biologik faol qo`shimcha maxsulotlarning turlari va ularni sportda qo`llash tamoyillari 87
Кипчаков Б.Б., Утепбергенов А.Қ. Интенсив жисмоний юкламаларнинг юқори тоифали спортчиларнинг физиологик ҳолатига таъсири 90
Murodova Sh. O'quvchilarda o'qish savodxonligini rivojlantirish va baholashga doir Pisa topshiriqlari 93
Narshabaeva A.Yu Improving the pedagogical mechanism of developing students' culture of interethnic communication on the basis of a bilingual approach 94

PSIXOLOGIYA ILIMLERI

Абдуқаҳҳорова Г.А. Ижтимоий психологик хизматнинг моҳияти ва девиант хулқни бартараф этишдаги ўрни 97
Ёзиев Э. Жамоада шахслараро муносабатлар психологияси 99

USTAZLAR SHEJIRESI

Алламбергенов К., Төрткулбаева Т. Ҳ.Ҳамидовтың әдебий-көркем дөретиўшилигиниң өзгешелиги 101
Алламбергенов К., Пазылов А.К. К.М.Қощанов –тәжирийбели устаз, әзбердес алым 104
Қадиров Қ.А. Ўзбек тилшунослигининг йирик дарғаларидан бири 106